

Advies Team Omgevingskwaliteit Sterke Lekdijk

Project dijkversterking Jaarsveld – Vreeswijk (JAV)

Aan	Bestuurlijke begeleidingsgroep dijkversterking Jaarsveld - Vreeswijk
Van	Team Omgevingskwaliteit Sterke Lekdijk Eric Luiten (voorzitter); Paul Roncken; Janine Caalders
Onderwerp	Concept Nota Voorkeursalternatief JAV
Datum Behandeling	3 juni 2022
Datum Advies	15 juni 2022
Nummer	2022-02 DM1882135

Geachte leden van de bestuurlijke begeleidingsgroep,

Op vrijdag 3 juni 2022 is het team Omgevingskwaliteit Sterke Lekdijk bijeengekomen om te adviseren over de Nota Voorkeursalternatief dijkversterking Jaarsveld – Vreeswijk. De advisering is tot stand gekomen op basis van een dialoog met het projectteam over de relevante stukken en met het oog op de vraagstelling vanuit het projectteam. Ook de presentatie van de landschapsarchitect van het project, Matthijs Willemsen i.o.v. Bureau Strootman Landschapsarchitecten, heeft substantieel aan ons advies bijgedragen. Het is mij een genoegen u dit advies namens de leden van het OK-team aan te bieden.

ADVIEZEN BIJ DE NOTA VOORKEURSALTERNATIEF

Zoals vastgelegd in de werkwijze van het team Omgevingskwaliteit (OK-team), is de advisering erop gericht om aandachtspunten en aanbevelingen mee te geven vooruitkijkend naar de volgende fase. In dit geval is dat de opmaat naar de planuitwerkingsfase. Het projectteam heeft een aantal specifieke vragen en dilemma's aan ons voorgelegd. Hieronder volgt een beknopte weergave van de discussie rondom deze vraagstukken en de bevindingen van het OK-team.

1 Opbouw en navolgbaarheid; koppeling tussen dijkverhaal en maatregelen

Het OK-team is positief over de basis: de rapportage is inhoudelijk goed te volgen en de samenhang en continuïteit zijn geborgd in de maatregelen. Maak duidelijk voor wie deze rapportage bedoeld is. Als een bestuurlijk document voldoet het, maar als publieksuitgave zijn de beelden en de cartografie nog niet voldoende behulpzaam.

Advies

Beperk het aantal technische afkortingen en gebruik eenvoudiger vocabulaire, met name in het technische deel. Dit komt de leesbaarheid ten goede.

Er ontbreekt een overzicht van de kleinere wensen die door de omgeving zijn ingebracht. Uit de rapportage blijkt dat er een intensief participatietraject is gevolgd. Koppel dat helder terug. Het roept ook vragen op: Heeft het gebied behoefte aan zoveel interactie? Kunnen de gemeentelijke diensten en de maatschappelijke organisaties het tempo van de planvorming en de intensiteit van de dialoog aan, om goed en tijdig met het project op te trekken?

Vul de cartografie aan met een tussenniveau, tussen overzicht over het gehele traject en de uitwerking in deeltrajecten met 3D-beelden. Het is van belang het verschil tussen het huidig profiel en het

afwijkend maatwerk beter te kunnen vergelijken. Nu oogt de kaart met alle mogelijke ingrepen als een verzameling partiële versterkingen, terwijl er juist zo goed gewerkt is aan een organische inpassing waarmee de dijk een herkenbare eenheid blijft. Durf de belofte van het streefbeeld, namelijk “een krachtige en herkenbare dijk, betekenisvol in stad en landschap” in beeld te brengen. In de opeenvolgende dijkpaspoorten is een heldere en goed verdedigbare blauwdruk gemaakt. Nu gaat het erom het streefbeeld krachtiger uit te rollen: zo wordt het straks!

2 Vraagstuk taludverflauwing en beheerstroken

Het dijkprofiel dat straks ontstaat zal de komende vijftig jaar moeten voldoen. In dat licht is er een tendens om te streven naar een robuuste dijk met een talud van 1:3 als de nieuwe (beheer)norm. Het OK-team wijst erop dat die doelstelling flinke gevolgen zal hebben voor het profiel en het ruimtebeslag van de Lekdijk.

Advies

Voor het OK-team is de continuïteit van de dijk in het landschap van groot belang. Er is binnen de projectorganisatie behoefte aan een nieuw principeprofiel voor een verbrede Lekdijk en voor het schetsontwerp daarvan kan het OK-team veel waardering opbrengen. Dit principeprofiel, mits consistent toegepast, kan reageren op lokale bijzonderheden en is op detailniveau aanpasbaar is als er maatwerk nodig is. We raden u daarbij aan om aanvullend op dit principeprofiel ook twee types aansluitingen te ontwerpen: de aansluiting op de dijk voor binnendijks en voor buitendijks verkeer.

We willen u oproepen in de planuitwerking te anticiperen op de manier waarop de voor de verbreding en stabilisering benodigde grond uit het gebied zelf beschikbaar kan komen. Welke mogelijkheden biedt het werken vanuit een gesloten grondbalans voor de uitvoering van buitendijkse natuurontwikkeling?

Ter compensatie van de landschappelijke gevolgen van de dijkverbreding moet als uitgangspunt gelden dat de beheerpaden toegankelijk zijn voor wandelaars. De ervaring leert wel dat de combinatie van beheervoorzieningen, de toegankelijkheid van de dijk en het voorzetten van begrazing of van ander gebruik zich niet altijd heel gemakkelijk tot elkaar verhouden. Het resultaat daarvan is dat er na oplevering allerlei rasters verschijnen die door boeren, burgers en beheerders worden geplaatst en die de uitstraling en het gebruik van de dijk als semi-openbare ruimte in het landelijke gebied bepaald niet ondersteunen. We adviseren dringend om in de uitwerkingsfase een rasterplan te maken en de afspraken over toegankelijkheid goed te borgen.

3 Continuïteit van de weginrichting

De gemeente Lopik heeft een eigen ontwerp voor de inrichting van het wegdek gemaakt, dat anders is dan de inrichting die vanuit het beeldkwaliteitsplan wordt voorgestaan. In de Visie Mobiliteit & Recreatie is vastgelegd dat de kosten voor de uitvoering van de gewenste nieuwe weginrichting (inpassings- en/of restauratiekosten) worden betaald uit cofinanciering per gemeente. Maar met name de afwijking ten aanzien van de weginrichting in andere delen van Lopik en de hogere onderhoudskosten vormen voor de gemeente Lopik een bezwaar. De gemeente IJsselstein heeft zich nog niet definitief uitgesproken en wijst het ontwerp van de gemeente Lopik niet op voorhand af. Hoewel IJsselstein de Visie Mobiliteit & Recreatie heeft ondertekend, staat de gemeente er ook voor open om vanaf het viaduct naar het westen een gezamenlijk (afwijkend) ontwerp te maken samen met Lopik.

Advies

Het OK-team heeft in alle deeltrajecten en op alle abstractieniveaus aandacht gevraagd voor de gewenste landschappelijke continuïteit van de dijk. Het is een van de meest duidelijke kansen die de in tijd en ruimte samenhangende aanpak van de Sterke Lekdijk over 55 kilometer lengte biedt. De

maatvoering, inrichting en materialisatie van het wegprofiel vormt daar een substantieel onderdeel van. Het OK-team meent dat er voldoende inhoudelijke argumenten zijn om vanuit ruimtelijke kwaliteit te streven naar één dijk met één wegprofiel. Het alternatief in Lopik is een onbewerkte projectie van verkeersvoorschriften op de kruin van de dijk. Deze uitwerking is kwalitatief onaanvaardbaar. Ons dringende advies is: ontwerp in nauw overleg met de gemeente Lopik en IJsselstein een kwalitatief voldragen compromis dat recht doet aan de uitgangspunten van het Beeldkwaliteitsplan en waarvan het beheer door de gemeente Lopik betaalbaar is. In ons advies d.d. 28 juni 2021 over het Beeldkwaliteitsplan is hiervoor een aantal aanknopingspunten te vinden (o.m. het oprichten van een dijkfonds, voorfinanciering van kapitaallasten).

4 Meekoppelkansen en beschikbare geldstromen

De provincie Utrecht kent drie programma's waaruit mogelijke financiële middelen kunnen worden benut. In de planuitwerking van dit dijktraject zal duidelijk moeten worden welke meekoppelkansen feitelijk haalbaar zijn. Vandaar dat een tijdige analyse van de bedoelingen en de reikwijdte van de volgende programma's nu aan de orde is.

Advies

Groen Groeit Mee; voor dit programma wordt op dit moment een samenwerkingsagenda opgesteld waarin vier zoekgebieden zijn opgenomen. De dijk is in geen van deze zoekgebieden opgenomen maar het OK-team ziet wel aanleiding en argumenten om de gebiedsontwikkeling rondom de Hollandse IJssel/Klaphek te agenderen voor dit programma, eventueel in combinatie met het gebiedsproces dat door Flux Landschapsarchitecten in samenwerking met Bureau Ruimtevolk voor de gemeente IJsselstein wordt uitgevoerd. Zoek hierover actief contact met de nieuwe programmaleider van Groen Groeit Mee, Maryann Glorie (provincie Utrecht).

Vanuit het programma Mooie & Veilige Dijken is er een provinciaal budget van € 6 miljoen beschikbaar. Onderzoek of er budget vanuit dit programma kan worden ingezet.

De provincie Utrecht heeft ook budget beschikbaar vanuit het landelijke programma Nieuwe Hollandse Waterlinie, dat vorig jaar is toegevoegd aan de UNESCO Werelderfgoedlijst. Fort Vreeswijk is een onderdeel van de NHW en ligt in het plangebied.

AFSLUITEND

Om bovengenoemde aanbevelingen verder te kunnen brengen, is ook de hulp nodig van het overkoepelende programmateam Sterke Lekdijk. Het Omgevingskwaliteitsteam is gaarne bereid om met het programmateam hierover in gesprek te gaan.

Ik hoop u een passend en nuttig advies te hebben bezorgd en wens u wijsheid en daadkracht toe in het bestuurlijke, technische en maatschappelijke debat dat de komende periode voor u ligt.

Hoogachtend en met een hartelijke groet, namens het Team Omgevingskwaliteit Sterke Lekdijk,

Eric Luiten

Eerdere adviezen dijkversterking JAV:

- Advies Nota van Uitgangspunten en RKK, d.d. 3 maart 2021
- Advies Nota Kansrijke Oplossingen, d.d. 29 oktober 2021

Het team Omgevingskwaliteit Sterke Lekdijk adviseert het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden en alle bestuurlijke partners, betrokken bij het HWBP-project Sterke Lekdijk, over de integrale omgevingskwaliteit die met behulp van de versterkingsmaatregelen en -voorzieningen voor hoogwaterbescherming in het gebied kunnen worden bereikt. Het team adviseert gevraagd en ongevraagd op basis van een onafhankelijke positie en bestaat uit de volgende personen: prof. ir. Eric Luiten (voorzitter), dr. ir. Paul Roncken (Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit in Utrecht) en dr. Janine Caalders (recreatie en gebiedsontwikkeling). Secretaris van het team is de strategisch omgevingsmanager van Sterke Lekdijk. Het team werkt volgens de notitie "Opdrachtbeschrijving en werkwijze team omgevingskwaliteit 2021-2026", vastgesteld door het programmateam Sterke Lekdijk d.d. 7 januari 2021.